

Hankkeen keskeiset tavoitteet ja toteuma 31.10.2009

1) Preventio ja promootio

Tavoitteena väestön henkisen hyvinvoinnin lisääminen ja alkoholihaittojen vähentäminen sekä myönteisten asenteiden ja tietämyksen lisääminen suhteessa mielenterveys- ja päihdeongelmiin.

Mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen tunnistaminen työ- ja kouluterveydenhoidossa koulutuksen ja hyvin kohdennetun seulonnan avulla.

Depressiokoulu - toimintamallin vieminen osaksi työ- ja kouluterveyshoitoa.

Jatketaan Tiem Out! Aikalisä - hankkeen toteutusta yhdessä THL:n kanssa. Toimintamallia tullaan hyödyntämään laajemmin syrjäytymisuhassa olevien nuorten parissa.

Kansalaisen psyykkisen ensiapukoulutuksen aloittaminen yhdessä kansalaisopistotoiminnan kanssa.

Toteuma 31.10.2009:

Vuoden 2008 alussa perustettiin MATE – työryhmä (Mielenterveys, Alkoholi, Terveiden Edistäminen). Työryhmään osallistuvat POSKE:n päihdetyön aluekoordinaattori, mielenterveys- ja päihdehankkeen sekä lasten ja nuorten hankkeen työntekijät, Lapin lääninhallituksen tarkastajat ja projektikoodinmaattori. Työryhmän tehtävänä on ollut koordinoita Lapin alueen päihde- ja terveyden edistämistyötä. Työryhmä on järjestänyt kuntien työntekijöille koulutusta ja antanut tukea heidän terveyden edistämistyöhön.

Hankkeesta on osallistuttu LLH:n päihdekoordinaatioryhmän työskentelyyn.

Päihdevastaista aineistoa on jaettu erilaisissa tilaisuuksissa. Aineistosta on koottu esimerkkiaineisto, jota kuntien ja järjestöjen työntekijät voivat tilata toimipaikoilleen.

Päihdeiden vastainen teemaviikko (viikko 47) on toteutettu Rovaniemellä Muurolassa ja Enontekiöllä. Kohderyhmänä oli yläkoulun ja lukion oppilaat sekä vanhemmat ja koulujen opettajat. Kouluilla on tehty hyvinvointikyselyt, jotka olivat pohjana teemaviikon sisällössä. Teemaviikon palautteet olivat positiiviset. Arviointikyselyn oppilaat olivat saaneet tarvittavaa tietoa teemoista ja he arvioivat tarvitsevan tietoa jatkossakin mielenterveys- ja päihde sekä hyvinvointiasioissa. Vanhempien palautteet olivat yksiselitteisen myönteiset: ”Tällaisia varhempain illat tulisi olla.” Teemaviikon tapahtumassa yhteistyö Lions – järjestön ja Liikenneturvan sekä Elämäni sankari ry:n kanssa toimi hyvin.

Hankkeen toimesta on vahvistettu kuntien työntekijöitä mielenterveys- ja päihdetyössä tarjoamalla aiheeseen liittyvää koulutusta.

Päihdetyön koulutuksena suunniteltiin ja toteutettiin päihdeneuvojien koulutus ja vuoden 2009 aikana koulutusta jatkettiin työnimellä ”Työelämän päihdeneuvojat” – koulutuksella. ks. myös kohta hoitokäytännöt.

Syrjäytymisuhan alla olevien nuorten ”aikalisä” ohjelman pilotoitiin Itä – Lapin alueen ammattikoululle yhdessä Lasten ja nuorten hankkeen, THL ja Vallillan ammattikoulun (Helsinki) sekä kuntien aikalisä ohjaajien kanssa.

Toimintamalli sovellettiin varusmiesikäisten Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen - ohjelmasta.

Aikaisemmin koulutettuja Time! Out! Aikalisä – elämä raiteilleen ohjaajia on tuettu työssään. Toiminta on juurtunut toimintamalliksi niissä Lapin kunnissa, joissa on koulutetut ohjaajat. Rovaniemelle koulutettiin kaksi ohjaajien perehdyttäjää, jotka ovat perehdyttäneet uusia ohjaajia Lapin alueelle. Toiminnan laajentamistoiveita on tullut

myös Länis-Pohjan sairaanhoitopiirin alueelle ja Pohjanmaan hankkeen alueelle. Toimen koulutettu perehdyttäjä on vastannut odotukseen vapaa-ajallaan. Kansalaisille suunnattu mielenterveyden ensiapukoulutus on aloitettu Rovaniemellä, Posiolla ja Kemijärvellä hankkeessa koulutettujen kouluttajien toimesta. Hankkeesta on oltu tiiviisti mukana MIELI 2009 – ohjelman tekemisessä. Ohjelma valmistui helmikuussa 2009. Ohjelmaa on esitelty aktiivisesti Lapin läänin kaikissa (21) kunnissa.

Rovaniemellä toteutettiin nuorten hyvinvointitapahtuma. Kohderyhmänä oli Rovaniemen kaupungin peruskoulun yläkoululaisille ja heidän vanhemmille. Tapahtuma jatkuu Rovaniemen kaupungin omana toimintana v. 2009 syksyllä.

Hankkeesta on pidetty luentoja Lions – järjestön koulutuksissa. Koulutuksissa kohderyhmänä on olleet opettajat ja järjestön jäsenet. Hankkeen tuoma sisältö koulutuksessa on ollut päihteet ja päihteiden vastainen työ.

Edellisessä hankkeessa aloitettua depressiokouluohjelmaa on jatkettu. Tavoitteiden mukaisesti on koulutettu lisää ryhmien ohjaajia ja depressiokouluohjaajien kouluttajia koulutettiin 7, joten Lappi pitäisi olla nyt omavarainen kouluttajien osalta. Ks. myös seuraavaa kohtaa: Hoitokäytännöt.

Saamenkielisen päihdemateriaalin käännöstyö on toteutettu yhdessä THL:n ja Sámi-Sosterin kanssa. Materiaali on työstetty painoskuuntoon. Lapin saamenkieliset työntekijät jotka voisivat ottaa materiaalin koekäyttöön on kartoitettu, joita löytyi 10. Heille on suunnattu kysely ”mini-interventio” käytön koulutustarpeesta.

Toimiva lapsi & perhe klinikot ovat tehneet toimintamallin mukaista työtä kunnissa. Lapin sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosalueelle koulutetut preventiivisen perheinterventio- klinikot ovat toimineet Muuroan sairaalassa ja Muurolan sairaala on kouluttanut henkilökuntaa lapset puheeksi työmenetelmän käyttöön ottoon.

Mielenterveyskuntoutujien omaisille pidettiin hankkeen alussa ryhmä. Ryhmä palvelee hyvin ennaltaehkäisevänä ja mielenterveyttä edistävänä työmuotona kohderyhmälle.

Rovaniemellä on otettu depressio koulu opiskelijaterveydenhoidon työmenetelmäksi. Hankkeen työntekijä osallistui Lasten- ja nuorten hankkeen toteuttamaan MAESTRO – koulutukseen ohjaten koulutukseen liittyviä ryhmiä Rovaniemen koululla.

2) Hoitokäytännöt

Kahden edellisen mielenterveyshankkeen aikana mallinnettujen skitsofrenian ja depression hoitoketjujen ”haltuunotto” ja syventäminen toimivaksi käytännöksi.

Hoitoketjujen tarkentaminen ja kuvaaminen hoitoketjukohtaiseksi toimivaksi toimintamalliksi.

Käypähoitosuosituksen ja hoitoketjujen konkreettinen käyttöönotto koulutuksella.

Etäkonsultaatioitten, videoneuvottelujen sekä mahdollisesti työnohjauksen käyttöönotto kaikissa hankkeessa mukanaolevissa kunnissa.

Mielenterveys- ja päihdeongelmien tunnistamisen koulutus peruskuntien työntekijöille. Työntekijöitten päihdeosaamisen ja verkostoitumisen vahvistaminen nähdään tärkeäksi keinoksi kehitettäessä liiaksi sektoroitunutta päihdepalvelujärjestelmää.

Toteuma 31.10.2009:

Aiheeseen liittyvää koulutusta ja täydennyskoulutusta koulutetuille ohjaajille on toteutettu koko hankkeen ajan.

Hoitokäytäntöjen juurruttaminen kuntiin on tapahtunut koulutettujen työntekijöiden kanssa ja ohjaus- ja johtoryhmän jäsenet ovat edesauttaneet alueillaan menetelmien juurruttamista.

Depressiokoulun seudullinen ryhmä mallinnettiin ja todettiin toimivaksi työmuodoksi.

Etäkonsultaatioiden toteutuksen kehittäminen on liitetty Lapissa alkaneeseen UULA - hankkeeseen.

UULA – hankkeen kanssa on toteutettu videovälitteinen depressiokoulu – ryhmä.

Menetelmästä on tavoite tehdä pysyvä palvelu kuntiin LSHP:n Muurolan sairaalasta.

Työmuoto on saavuttanut laajaa huomiota ja sitä esiteltä valtakunnallisessa seminaaris- sa sekä MASTO – hankkeen maaseututyöntekijöille.

Hoitoketjut arvioitiin edellisen hankkeen aikana. Hoitoketjut on auditoitu LSHP:n toi- mesta.

Päihdeosaamista syvennetään päihdeneuvojakoulutuksen syventävällä jaksolla jo koulu- tetuille ja uusille päihdeneuvojille. Hankkeessa koulutettiin uusia päihdeneuvoja, josta käytettiin ”työelämän päihdeneuvoja” nimitystä.

Päihdeneuvojat ovat verkostoituneet A-klinikka säätiön, Suomen Sairaanhoidaja liiton ja hankkeen toteuttamaan vertaisverkkoon. <https://optima.discendum.com>.

Koulutus on julkaistu haja-asutus kulutusmallina www.sairaanhoitajaliitti.fi

Preventiivisen perheinterventiokoulutuksen klinikko koulutus on toteutettu yhdessä

Lasten ja nuorten hankkeen kanssa. Koulutus toteutettiin vuosien 2008 – 2009 aikana.

Koulutus ”Käypä- hoito” suosituksista toteutettiin seutukunnallisina tilaisuuksina Kittilässä, Kemijärvellä, Inarissa ja Rovaniemellä.

LSHP:n Muurolan sairaalaan on hankittu IP – videoneuvottelu laitteet, joten konsultaa- tiot ovat teknisesti mahdollisia. (Laitteet on kustantanut sairaanhoitopiiri.)

Skitsofrenia – projektin ”Seudullinen avokuntoutusryhmä” - toimintamalli mallinnettiin THL ”Hyvät käytännöt” – rekisteriin. Toimintamalli on suunniteltu julkaista rekisterissä vuoden 2009 lopulla. Ennen sen julkaisua malli käy vielä ulkopuolisella arvioijalla (psykiatri).

3) Kuntoutus ja asumispalvelut

Kuntouttavien avohoitotoiminnan kehittäminen yhteistyössä kuntien, sairaanhoitopiirin ja III – sektorin kanssa.

Laatusuosituksen huomioiminen avokuntoutuksen kehittämistyössä.

Aikaisemmilla hankkeilla hyväksi todettujen kuntoutuskäytäntöjen juurruttaminen.

Kuntouttavan asumispalvelujen selvittäminen yhdessä ASPA:n kanssa.

Tuetaan laajaa ja tavoitteellista kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyötä pitkäaikaissairaitten kun- toutuksessa ja omaisten tukemisessa.

Toteuma 31.10.2009:

Rovaseudulla ja Sodankylässä toteutetun ASPA selvityksen tulokset on sisällytetty hankkeen suunnitelmaosuuteen ja hanketyöntekijä on käynyt kunnissa kertomassa ai- kaisemmin tehdyn kyselyn tuloksista.

Hanketyöntekijä työskenteli ASPA –selvitystyöntekijöiden kanssa.

Kuntien sos. – ja terveystoimen sekä III-sektorin henkilöstölle on pidetty seminaari mie- lenterveyskuntoutujien asumispalvelujen laatusuosituksista yhdessä Lapin lääninhalli- tuksen ja Mielenterveyden keskusliiton kanssa.

Seminaarin yhteydessä käsitelimme mielenterveys- ja päihdepotilaiden asumisen rat- kaisumalleja isossa kunnassa (Helsinki) ja pienessä Lapin kunnassa (Simo). Rovanie- men kaupungin ylilääkärin kanssa tutustuimme Simon ratkaisuun ja vertasimme niitä Rovaniemen toteutus malliin ja mahdollisuuksiin.

Aikaisempien toteutettujen kuntoutuskäytäntöjä on tuettu kuntien ja sairaanhoitopiirin

sekä kolmannen sektorin työntekijöiden yhteisillä koulutuksilla. Toiminnan käyttöönotto on jäänyt toimijoiden itsensä toteutettavaksi.

Yhteisiin koulutuksiin ja työkokouksiin on kutsuttu kuntien, sairaanhoitopiirin ja kolmannen sektorin työntekijöitä ja näin on tuettu heidän verkostoitumista ja yhteistyötä.

4) Työkykyisyyteen kohdistuvat toimenpiteet

Toimivien mallien hakeminen työterveyshuoltoon mielenterveys- ja päihdeongelmaisten tunnistukseen, varhaiseen puuttumiseen ja hoitoon. Tavoitteena työntekijöitten parempi jaksaminen sekä sairastavuuteen liittyvän sairaslomatarpeen ja ennaikaisen eläköitymisen väheneminen. Depressiokoulutuksen työmenetelmä laajennetaan työterveyshoitoon. Päihdeneuvojakoulutuksen toteuttaminen työterveyshoitajille.

Toteuma 31.10.2009:

Työterveyden henkilöstä ei ole yrityksistä huolimatta saatu mukaan toivotussa määrin. Koulutukseen ilmoittautui 10 työterveyshuollon edustajaa. Koulutus on toteutuu laajentamalla osallistujajoukkoa kuntien sos. ja terveydenhuollon henkilöstöön. Koulutus toteutettiin yhdessä Lapin päihdekliniikan kanssa. Uusia työelämän päihdeneuvojia koulutettiin 20. Koulutuksen yhteydessä järjestimme työkokouksen aikaisemmin koulutetuille päihdeneuvojille. Koulutuksen toteutukseen osallistui myös Suomen sairaanhoitaja liiton kouluttaja ja A-klinikka säätiön Huugo hanke .

Yhteistyö valtakunnallisen MASTO –ohjelman kanssa: MASTO – hankkeen esittelypäivä pidettiin Rovaniemellä 23.2.2009.

MASTO – hankkeen maaseudun tukihenkilöiden osahankkeelle on esitelty videoneulottelujärjestelmän käyttömahdollisuuksia tukihenkilöiden verkostoitumisessa. Mielenterveyden keskusliiton vertaiskouluttajat ovat esitellee toimintaansa Lapin ja valtakunnallisessa seminaarissa. He ovat pitäneet vertaistukiryhmiä työelämäänsä palamassa oleville ja työelämässä oleville masentuneille henkilöille Rovaniemellä.

5) Hallinto ja strategiat

Mielenterveys- ja päihde -hankkeessa hankkeessa on tehty laaja selvitys seudullisten/alueellisen mielenterveys- ja päihdetyön kokonaissuunnitelmien laatimisen pohjaksi.

Jatkohankkeen tavoitteena on tehdä kartoitustyöstä yhteenveto ja esitys seudullisten mielenterveys- ja päihdetyösuunnitelmien tekemiseksi sekä suunnitelmatyön käynnistäminen.

Suunnitelmissa huomioidaan Lapin sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosalueella tehdyt strategiat, jotka yhteen sovitetaan seudullisten ja kunnallisten strategioiden kanssa.

Alkoholi-ohjelman mukaisten kumppanuussopimusten käyttöönotto sh-piirin jäsenkuntien kanssa.

Päihdetyössä verkostoituminen muiden toimijoiden kanssa kuntatasolle ja toisaalta seudullisesti erityistyöntekijöitten kanssa

Toteuma 31.10.2009:

Hanketyöntekijä on tehnyt yhteenvedot ja tiivistelmät kunnittain ja seutukunnittain edellisen hankkeen aikana toteutusta kyselystä kuntiin.

Hanketyöntekijä on käynyt pyydettäessä Kemijärvellä, Posiolla, Rovaniemellä, Kittilässä ja Ranualla antamassa palautetta kyselystä.

Hankkeesta on osallistuttu Lapin sairaanhoitopiirin psykiatrisen tulosalueen tulevaisuustyöryhmän ja TAPPO – hankkeen ja tulevaisuustyöryhmän työskentelyyn. Hankkeesta on erillinen raportti.

MATE –työryhmän toimesta on aloitettu alkoholiohjelman mukaisten kumppanuussopimusten aikaan saaminen.

Alkoholiohjelman mukaisten kumppanuussopimusten allekirjoitustilaisuus Saariselällä 4.9.2008. Allekirjoittajana paikanpäällä peruspalveluministeri Risikko ja järjestöjen edustajia. Kuntien sopimukset ja osa järjestöjen sopimuksista oli allekirjoitettu aikaisemmin kunnissa ja järjestöissä.

Sopimuksen allekirjoittivat:

Kunnat (6) Rovaniemi, Ranua, Kemijärvi, Sodankylä, Kittilä ja Tervola.

Järjestöt: (8) SámiSoster, Seitäsäätiö / Sodankylä, Yksihuoltajien liitto, Järjestökiehiset / Kemijärvi, Nuorten Ystävät, Lapin ensi- ja turvakoti, Rovala Settlementti ry. ja Lions L-piiri.

Hankkeen projektipäällikkö on osallistunut tiiviisti Mieli 2009 - työryhmään. Mieli 2009 ohjelma on valmistunut ja luovutettu peruspalvelumistelille 10.2.2009.

Hanke on verkostoitunut Vantaan ja Pohjanmaan hankkeen kanssa. Hankkeiden vastuushenkilöt ovat kokoontuneet säännöllisesti STM. THL:n ja kuntaliiton edustajien kanssa.

Hanke on ollut uusien hankkeiden suunnittelussa: Tervein Mielin Pohjois-Suomessa ja Lapin kaste – hanke.

Hanke järjesti yhdessä Lasten – ja nuorten hankkeen kanssa kaksipäiväisen seminaarin kuntien sosiaali- ja terveystoimen ja kolmannen sektorin työntekijöille sekä luottamushenkilöstölle. Seminaarin tavoitteena oli tukea hankkeiden tuomien toimintamallien juurruttamista kuntiin.

Keväällä tehtiin yhdessä Lapin läänin hallituksen alekoordinaattorin kanssa kunta kierrokset kaikissa Lapin läänin kunnissa. Kuntakierroksilla keskusteltiin kuntien hyvinvointisuunnitelmista. Avattiin Mieli 2009 – suunnitelma ja kerrottiin Tervein Mielin Pohjois- Suomessa ja Lapissa hankkeesta sekä alkoholiohjelman mukaisesta kumppanuussopimuksesta.

Kuntakierrosten yhteydessä tehtiin alkuselvitys eri strategioiden ja suunnitelmien tilasta Lapin läänin alueella.

Kuntakierrosten aikana tavoitettiin yhteensä 212 kuntien SOTE – toimijoita ja johtajia sekä luottamushenkilöstöä.

Erikseen edellä kuvattu tilaisuus pidettiin Muonion valtuustoseminaarissa ja Simon ja Kittilän kunnanhallituksessa.

6) Arviointi

Arviointisuunnitelma:

LAPSYKE- lasten ja nuorten psykososiaalisten erityispalvelujen seudullinen kehittäminen Lapissa -hanke

Mielenterveys- ja päihdetyön seudullinen kehittäminen Lapin sairaanhoitopiirin alueella -hanke

Hankkeissa ei ole varattu erillistä määrärahaa ulkopuolisen arvioinnin toteuttamiseen, joten arviointi toteutetaan omin voimin itsearviointina ja osin määräaikaista työvoimaa käyttäen.

1. Koulutusten arviointi palautekyselynä osallistujilta, koulutuksiin osallistujien määrät
2. Preventiivisen perheintervention, Lapset puheeksi- menetelmän ja depressiokoulumenetelmän juurtuminen käytäntöön: kysely koulutuksiin osallistuneille vuoden 2008 lopulla
3. Videoneuvottelun käyttökokemukset, kysely työntekijöille, joilla mahdollisuus käyttää työ- asemakohtaista videoneuvotteluohjelmaa
4. Etäkonsultaatio perustason työntekijöiden tukena, kysely/ haastattelu työntekijöille ja konsulteille. Konsultaatioiden määrä ja kohde
5. Hankkeiden toteutuksen arviointi, kysely johto- ja ohjausryhmän jäsenille syksyllä 2008 ja syksyllä 2009

Arviointisuunnitelma käsitelty ja hyväksytty hankkeen ohjaus- ja johtoryhmän kokouksessa 22.4.2008

Toteutus 31.10.2009

Koulutusuttalaisuuksista on tehty arviointikysely tavoitteiden mukaisesti.

Ohjus- ja johtoryhmälle kysely on tehty syksyllä 2008.

Vuodesta 2004 alkaen hankkeiden koulutuksessa olleille on tehty kysely, missä laajasti selvitetään koulutusten käyttöä työssä ja eri menetelmien käyttöön ottoa koulutettujen työssä. Kyselyistä on valmistumassa erilliset raportit, jota julkaistaan loppuraportin yhteydessä.

Videoneuvottelujen ja konsultaation sekä preventiivisen perheintervention käytöstä ja toimivuudesta on selvitys em. kyselyssä.

Videoteitse toteutetusta depressioryhmästä on erillinen raportti, joka on julkaistu hankkeen kotisivulla.

Päihdeneuvoja koulutuksesta on tehty erillinen arviointiraportti sairaanhoitajaliiton toimesta. Raportti on julkistettu hankkeen kotisivulla.